

AUTODIAGNOSTIKA PEDAGOGA

- cesta ke zdokonalování učitelství vede přes sebepoznání nebo-li autodiagnostiku učitele
- za **autodiagnostiku pedagogické činnosti** lze považovat proces, v jehož průběhu učitel cíleně a systematicky získává a zpracovává (analyzuje, zobecňuje a hodnotí) zpětnovazební informace
- důležité zároveň je, aby učitel na základě těchto informací učitel dovedl **projektovat** postup (plán) dalšího zkvalitnění svého pedagogického působení, a proto musí vědomě reflektovat jeho kvalitu

- ❖ je zřejmé, že základem autodiagnostiky učitelovy pedagogické činnosti je jeho **sebereflexe**
  - sebereflexe je uvědomování si obsahů svého vědomí a charakteristik osobnosti i výsledků jednání na pozadí, resp. v konfrontaci s morálními normami nebo alespoň obrazy ideálního já. Ideální já vyjadřuje představu jedince, jaký by chtěl být. Sebereflexe je vlastně vnitřní dialog, který vedeme sami se sebou.
  - sebereflexe učiteli umožňuje analyzovat a srovnávat dřívější a nové soubory pedagogických zkušeností, jeho nová a starší rozhodnutí a jednání
  - tím mu umožňuje nalézat východisko a náměty k dalšímu svému zdokonalení
  - je to vlastně **neustálá přestavba vlastní pedagogické kompetence učitele**
  - sebereflexi je možno považovat za **zpětnou vazbu** o tom, co a jak učitel dělal a prožíval při komunikaci se žáky nebo studenty, co se při tom dělo a jak tato komunikace probíhala
  - sebereflexe je však současně procesem hledání a odkrývání zdrojů učitelství pedagogické činnosti a osobnosti
  - je tedy východiskem pro projektování a uskutečňování **autoregulace učitelovy pedagogické činnosti**

- ❖ v průběhu autodiagnostiky si učitel klade **sebereflektující otázky**, které:
  - umožňují vědomou analytickou interpretaci jeho dosavadních zkušeností a zpětnovazebních informací
  - vedou ho k zamýšlení se nad příčinami uvědomovaných způsobů jednání
  - podněcují k hledání cest dalšího zdokonalování vlastní pedagogické činnosti

- ❖ **typologie sebereflektujících otázek:**
  - otázky umožňující popsat vnímavost pocíťovanou nebo z vnějších zdrojů poznanou a uvědomovanou pedagogickou situací, resp. způsob jejího řešení
    - *Co dělám? Jak situaci řeším?*
  - otázky podrobněji popisující a analyzující způsob řešení pedagogické situace
    - *Jak řešení situace vlastně vypadá? V čem spočívá? Jak reagují žáci? Jak se při tom cítím? Co prožívám?*
  - otázky směřující k postihu příčin daného řešení pedagogické situace
    - *Proč řeším situaci právě takto? Jak došlo k tomu, že jsem reagoval – např. při komunikaci s žáky – právě tímto způsobem?*
  - otázky podněcující k hledání způsobů účinnějšího řešení dané pedagogické situace
    - *Jak bych mohl dělat věci jinak? Jak lépe bych mohl tuto situaci řešit? Co to předpokládá?*

Na které oblasti by měla být autodiagnostika zaměřena?

❖ učitelovo uvažování o výuce

- učitelovo pojetí výuky
- model jeho výuky

❖ učitelovo pedagogické působení na žáky

- jeho pedagogická komunikace se žáky

❖ důsledky učitelova pedagogického působení na žáky

- uvedené oblasti autodiagnostiky zahrnují různé prvky výuky: *cíle, metody, obsah, výukové formy a metody, materiální prostředky výuky, ale zejména žáky a samotné učitele*
- autodiagnostika by měla být také propojena s celkovou diagnostikou žáka, tz. přes poznání faktorů, které ovlivňují učení žáků: *(např. učebního stylu, žákova pojetí učiva, psychosociálního klimatu školní třídy atd.)* nalézat autodiagnostické informace o učitelově pedagogickém působení
- naskýtá se tak např. možnost hlubší analýzy vztahu mezi učitelovým uvažováním o výuce

Kdo by se měl na autodiagnostice učitele podílet?

- učitel
- kolegové, nadřízení
- žáci – studentské posuzování výuky

Žákovské (studentské) posuzování výuky

- studentské posuzování výuky dříve nebylo považováno za validní
- proto také nabylo dostatečně využíváno
- zahraniční zkušenosti ukazují, že i s názory studentů je třeba počítat a považovat je za důležitý diagnostický údaj

Jaké autodiagnostické metody a techniky zvolit?

- ❖ **dotazník učitelova pojetí výuky** – obsahuje neúplné věty, týkající se jeho názorů na různé stránky pedagogické komunikace, učitel věty doplňuje, a tak odkrývá i své uvažování o výuce
- ❖ **sebereflektující otázky**
  - *Co je důležité, aby si studenti odnesli z předmětu, který vyučuji, pro svou další práci a život?*
  - *Které učivo považuji ve svém předmětu (daném tématu) za klíčové?*
  - *Vím, jaké jsou vstupní představy a názory studentů, vztahující se k novému učivu? Zjišťuji je?*
  - *Co od každého studenta vyžaduji? Co mi naopak u studentů nevádí?*
  - *Vím, jak se moji studenti učí? Zjišťuji jejich studijní styl? Co z tohoto poznání vyplývá?*
    - ukazuje se, že již samotná formulace otázek a odpovědi na ně umožňují „inventuru“ učitelova zamýšlení nad výukou
    - podněcuje ho k uvažování o učivu, výukových formách i metodách, studentech, podmínkách výuky, o sobě samém
    - je předpokladem pochopení jeho pedagogického působení (pedagogické komunikace se žáky)
- ❖ **videozáznam výuky**
  - může mít různou formu:
    - **elementárního náhledu na sebe sama**, často ovlivněného tím, jak učitel chce sám sebe vidět
    - **náhled diagnostický**, kdy si učitel začíná uvědomovat možné souvislosti svého pedagogického jednání
    - **náhled interpersonální**, v němž si učitel uvědomuje, jak je prožíván žáky a jak na ně reaguje, tento pohled se stává zdrojem učitelových hlubších sebereflektujících otázek, např.:
      - *Proč jsem v této situaci reagoval právě tímto způsobem?*
      - *Nebylo by lepší (účinnější), abych jednal spíše takto?*
- ❖ **hospitace kolegů a nadřízených ve výuce** – formální, neformální
  - mohou být prospěšné obou stranám, umožňují konfrontaci vlastních výukových stylů a výukových stylů svých kolegů
- ❖ **žakovské (studentské) posuzování výuky**
  - rozhovor
  - posuzovací škály
    - je použitelné od ZŠ až po VŠ
- ❖ **rozbor důsledků vlastního pedagogického působení**
  - metody analýzy klasifikace žáků
  - dotazník postojů žáků k vyučovacímu předmětu
  - analýza učitelova pojetí úspěšného žáka

Kdy autodiagnostiku pedagogické činnosti realizovat?

- ❖ může vycházet z konkrétních potřeb učitele
  - každodenní sebereflexe pedagogické činnosti
  - autodiagnostika po určitých i delších obdobích
  - reakce učitele na určité náročné pedagogické situace při výuce
- ❖ komplexnější autodiagnostika uskutečňovaná po delších časových obdobích
  - např. každé pololetí, v závěru školního roku, nebo semestru, každý měsíc, po určité době, kdy učitel pocítí potřebu získat zpětnovazební informace o svém působení atd.
- ❖ zvnějšku vyvolaná autodiagnostika
  - při hodnocení učitele nadřizovým

Jak výsledků autodiagnostiky využít?

Při zpracování a využívání výsledků autodiagnostiky učitel postupně odpovídá na 3 základní otázky:

- 1) *jaká je moje pedagogická činnost (jaký jsem učitel)?*
- 2) *jaká by měla být moje pedagogická činnost (jakým bych chtěl být učitelem, jak bych se měl změnit)?*
- 3) *co musím udělat pro to, abych se takovým učitelem stal (abych se změnil)?*

Na základě srovnání zpětnovazebních informací s požadavky na pedagogickou činnost (konkrétně vyjádřenými a individualizovanými) by učitel měl dospět k tomu v čem a jak by se tato činnost měla změnit (zdokonalit). Bude tedy projektovat (plánovat) způsoby zdokonalování pedagogické činnosti.

Za jakých podmínek plní autodiagnostika v současné škole svoje poslání?

- předpokladem je, že se učitel bude chtít dále vzdělávat a zdokonalovat
- předpokladem také je, že učitel bude k autodiagnostice připraven
- předpokladem je i podporování potřeby a motivace pedagogů k odbornému růstu